

Mootorsõidukimaksu seaduse muutmise seaduse seletuskiri

1. Sissejuhatus

Käesoleva eelnõuga luuakse alus mootorsõidukimaksu maksustamisperioodi lühendamiseks. Õigus lühendamiseks tekib kahel juhul. Kui sõiduk liiklusregistrist kustutatakse, lühendatakse jooksva aasta maksustamisperioodi kuni selle ajani. Samuti peatatakse maksukohustus sõiduki ajutisel kustutamisel ajaks, mil see on varguse tõttu Politsei- ja Piirivalveameti poolt tagaotsitavaks kuulutatud. Sellega viiakse mootorsõidukimaks kooskõlla põhiseadusega ja tagatakse proportsionaalne omandipõhiõiguse piirang.

Eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamuse.

2. Eelnõu eesmärk

Õiguskantsler esitas Riigikogule 2025. a 26. veebruaril ettepaneku mootorsõidukimaksu seaduse ja liiklusseaduse põhiseadusega kooskõlla viimiseks. Riigikogu arutas seda täiskogu 10. aprilli istungil ja hääletas selle poolt, et viia seadused põhiseadusega kooskõlla.

Käesoleva eelnõu eesmärk on viia mootorsõidukimaksu regulatsioon põhiseadusega kooskõlla ja tagada proportsionaalne omandipõhiõiguse piirang. Sisuliselt erinevas olukorras mootorsõidukimaksu maksjaid koheldakse kehtivas seaduses ühetaoliselt, mis väljendub varamaksu küsimises olukorras, kus vara ei pruugi enam alles olla.

Õiguskantsler märkis oma kirjas, et Rahandusministeeriumi eesmärk tagada mootorsõidukimaksu administreerimise lihtsus on legitiimne eesmärk ja mida vähem on seaduses maksu ümberarvutust nõudvaid asjaolusid, seda lihtsam on maksu tasumise korraldamine. Samas rõhutab ta, et lihtsa administreerimise eesmärk ei saa õigustada maksu kogumist neilt, kellel maksustatav vara puudub ning seadust tuleks seetõttu muuta ja sätestada maksukohustuse õiglane vähendamine. Maksustamisperioodi kestel Eesti liiklusregistris esmakordselt registreeritud sõiduki puhul juba saab maksu proportsionaalset tasuda ning sarnaselt tuleks toimida juhul, kui isik aasta keskel oma sõidukist ühel või teisel moel ilma jääb.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõuga muudetakse mootorsõidukimaksu seadust (MSMS). Eelnõu koosneb kahest paragrahvist, millest esimeses sätestatakse mootorsõidukimaksu maksustamisperioodi lühendamise ja tagastamise regulatsioon, teises seaduse jõustumine.

Eelnõu § 1 punktiga 1 täiendatakse MSMS-i §-ga 7¹, milles sätestatakse mootorsõidukimaksu maksustamisperioodi lühendamine.

Paragrahvi 7¹ lõikes 1 sätestatakse, et isikule maksuteatega määratud maksustamisperioodi lühendatakse, kui sõiduk kustutatakse liiklusregistrist või kui see kuulutatakse tagaotsitavaks.

Viimasel juhul kustutatakse sõiduk ajutiselt liiklusregistrist Politsei- ja Piirivalveameti tõendi alusel. Sõiduk kustutatakse liiklusregistrist lõplikult:

- omaniku kolimisel teise riiki, kui sõiduk kantakse seal registrisse;
- EUROINFO alusel Transporiameti poolt;
- *kadumisel, kui sõiduk on hävinud ja seda ei saa enam lammutada või kui sõiduk on müüdüd ja müügileping pole säilinud**;
- lammutustõendi alusel;
- omaniku avalduse, Keskkonnaameti, Politsei- ja Piirivalveameti või Päästeameti tõendi alusel;
- võõrandamisel välisriiki.

**Kadunud sõidukid (ehk nn fantoomsõidukid) on üldjuhul olnud pikalt ajutiselt peatatud või ajutiselt kustutatud ja nende kohta ei ole ka maksuteadet koostatud. Seega ei kuulu nad ka käesolevasse reguleerimisalasse.*

Sõiduki kustutamine liikluseaduse § 77 lõike 5 tähenduses on liiklusregistrisse kantud sõiduki kustutamiskande tegemine registris. Kustutamine ei ole registrikande peatamine või ajutine kustutamine.

Sõiduk märgitakse liiklusregistris tagaotsitavaks liikluseaduse § 77 lõike 8 punkti 2 kohaselt. Nii kustutamisel kui tagaotsitavaks märkimisel on maksustamisperioodi lühendamise menetlust algatavaks sündmuseks just need konkreetset kanded. Seega kui sõiduk näiteks avariid käigus hävib ja see kustutatakse liiklusregistrist alles nädala pärast, siis maksustamisperiood lühendatakse kuni kustutamise päevani, mitte kuni avariipäevani.

Paragrahvi 7¹ lõikes 2 sätestatakse, et maksustamisperioodi lühendatakse proportsionaalselt päevade arvu võrra, mis on jäänud jooksva maksustamisperioodi lõpuni, arvates sündmuse liiklusregistri kandele järgnevast päevast. Kui isik viib näiteks oma vana, aga seni kasutuses olnud sõiduki lammutusse ja kustutamise märgi tehakse liiklusregistrisse 31. jaanuaril, siis tühistatakse automaatselt isikule 1. jaanuari andmete põhjal genereeritud maksuteade. Uuele maksuteatele märgitakse lühendatud maksustamisperiood 1.01–31.01. Maksu tasumise tähtpäevad jäävad samaks; selle ühe kuu maksukohustusest pool peab olema tasutud 15. juuniks ja ülejäänud 15. detsembriks (MSMS § 7 lg 4).

Eelnõu § 1 punktiga 2 täiendatakse 2025. a 1 detsembril §-i 7¹ lõikega 3, milles sätestatakse, et Maksu- ja Tolliamet teeb maksustamisperioodi lühendamise otsuse ja vajalikud toimingud hiljemalt 15 tööpäeva jooksul, arvates sõiduki kustutamisest või tagaotsitavaks kuulutamisest.

Eelnõu § 1 punktiga 3 täiendatakse 2027. a §-i 7¹ lõikega 4, milles sätestatakse, et kui maksustamisperiood on lühendatud sõiduki tagaotsitavaks märkimise tõttu, siis selle ajutise kustutamise lõpetamisel arvutatakse selle mootorsõidukimaks MSMS-i §-s 8 sätestatud korras. Teisisõnu alustatakse maksuarvestust uuesti sõiduki ülesleidmise märkimisest arvates. 2025. ja 2026. aastal on ajutiselt kustutatud sõidukid mootorsõidukimaksust vabastatud. Seetõttu hakkab säte kehtima alates 2027. a 1. jaanuarist (vt rakendussäte **eelnõu § 2 lõikes 3**).

Eelnõu § 1 punktiga 4 täiendatakse MSMS-i §-i 10. **Lõike 1** kohaselt kantakse enam tasutud mootorsõidukimaks tagasi isiku ettemaksukontole Maksu- ja Tolliameti e-keskkonnas. Oluline on tähele panna, et mootorsõidukimaksu on võimalik tagastada üksnes perioodi 16.12–30.12, so 15 päeva eest.

Eesti liiklusregistrisse kantud kasutus olevale sõidukile määratakse 1. jaanuari seisuga mootorsõidukimaks terve maksustamisperioodi ehk kogu jooksva kalendriaasta eest. Kui sõiduk kustutatakse liiklusregistrist 31. jaanuaril, siis kustutatakse automaatselt isiku esimene maksuteade ja väljastatakse uus perioodi 1.01–31.01 kohta. Kui maksusumma oli esialgu näiteks 120 eurot, siis nüüd jääb isiku maksukohustuseks 10 eurot. Maksetähtajad ei muutu ja pool sellest tuleb tasuda 15. juuniks ja ülejäänud pool 15. detsembriks. Seda reeglit silmas pidades võivad isikud maksusummat oma ettemaksukontole kanda enda parima äranägemise järgi – kas iga kuu proportsionaalselt, kahes osas, ühes osas vms. 15. juuni ja 15. detsember on kuupäevad, kui maksuhaldur maksusumma isiku ettemaksukontolt riigieelarvesse kannab. Teistsuguse näite võib tuua riigilõivude kohta, kus maksja tasub lõivu otse Rahandusministeeriumi arveldusarvele ja raha ettemaksukontole kandmist ja maksuhalduri sekkumist ei toimu.

Kui sõiduk kustutatakse näiteks 31. oktoobril, kustutatakse esimene maksuteade ja väljastatakse uus perioodi 01.01–31.10 kohta. Kui maksusumma oli esialgu 120 eurot, siis nüüd väheneb see proportsionaalselt 100-le eurole. Kuna isik pidi olema 15. juuniks ära tasunud poole esialgsest maksusummast ($120:2 = 60$ eurot), siis 15. detsembri maksukohustuseks jääb 40 eurot ($100-60 = 40$).

Kui sõiduk kustutatakse näiteks 20. detsembril, siis väljastatakse uus maksteade perioodi 01.01–20.12 kohta. Selleks ajaks on möödas mõlemad maksu tasumise tähtajad ja maks on 100% isiku ettemaksukontolt riigieelarvesse kantud. Sellisel juhul tagastab maksuhaldur proportsionaalse maksusumma perioodi 21.12–31.12 eest. Maksusumma tagastatakse isiku ettemaksukontole.

Erandiks on esimene, käesolev rakendusaasta. Asjassepuutuvate maksuteadete muutmise ajaks on esimene maksu tasumise tähtaeg juba möödunud. Kui sõiduk maksusummaga 120 eurot kustutati liiklusregistrist näiteks 2025. a 31. jaanuaril, peab isik 2025. a 15. juunil siiski tasuma ära poole maksust ehk 60 eurot. Maksuteade on haldusakt ja see kehtib kuni kehtetuks tunnistamiseni, kehtivusaja lõppemiseni, haldusaktiga antud õiguse lõpliku realiseerimiseni või kohustuse täitmiseni (maksukorralduse seaduse § 61). Kuna seadus jõustub tagasiulatuvalt, siis peale esimesel maksuteatel määratud maksusumma ümberarvutamist jääb isiku maksukohustuseks 2025. aastal 10 eurot ja 50 eurot kantakse enamakstud summana tagasi tema ettemaksukontole.

Paragrahvi 10 lõikes 2 säilitatakse kehtiva MSMS-i § 10 sisu – mootorsõiduki võõrandamise või kasutusõiguse ülemineku korral maksustamisperioodi kestel maksustamisperioodi eest tasutud mootorsõidukimaksu ei tagastata ja maksusummat ei vähendata. Sõnakasutus ühtlustatakse ja sõnad „maksusummat ei vähendata“ asendatakse sõnadega „maksustamisperioodi ei lühendata“.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse jõustumine, eelnõu jõustub üldises korras. **Punktis 1** sätestatakse, et seadus jõustub tagasiulatuvalt alates 2025. a 1. jaanuarist.

Punktis 2 sätestatakse, et eelnõu § 1 punkt 2 jõustub 2025. a 1. detsembril. See tähendab, et alates 1. detsembrist algab jooksev maksuteadete ümberarvutamine 15 tööpäeva jooksul, kui sõiduk kustutatakse või märgitakse tagaotsitavaks. Ülejäänud sätete üldises korras jõustumine on vajalik selleks, et maksuhalduril oleks kehtiv alus tagasiulatuvalt maksuteadete muutmise ettevalmistamiseks.

Punktis 3 sätestatakse, et eelnõu § 1 punkt 3 jõustub 2027. a 1. jaanuaril. Käesoleval ja 2026. aastal ei ole peatatud kandega sõidukid maksustatud.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei oma puutumust Euroopa Liidu õigusega.

5. Mõjud

Mootorsõidukimaksu summa vähendamine juhul, kui sõiduk liiklusregistrist kustutatakse ja perioodil, kui see on tagaotsitavaks kuulutatud, on põhiseaduspärasust tagav ja positiivne muutus kõigile asjassepuutuvatele sõidukiomanikele. Seaduse jõustumisel tagatakse proportsionaalne omandipõhiõiguse piirang, kus isikud enam ei pea maksma vara eest, mida liiklusregistris enam ei ole või mida neil ei ole võimalik kasutada.

Tabelis on ülevaade sõidukite hulgast, mis liiklusregistrist 2025. a 1. kvartalil kustutatud on. Ajutiselt kustutatud sõidukid käesoleva eelnõu regulatsiooni alla ei kuulu. Ülejäänud numbrid ei ole absoluutsed, vaid näitavad kannet tüüpide koguarvu. Üks ja sama sõiduk võib mingil perioodil samasugust kannet mitu korda saada. Samuti ole näiteks kõik kadunud sõidukid üldse maksuteadet saanudki, sest on olnud ajutiselt peatatud või kustutatud.

Tabel. Liiklusregistrist kustutatud sõidukid 2025. a I kvartalil*

KUSTUTAMISE_TYYP	SELGITUS	Kogus
AJUTINE_KUSTUTAMINE	Ajutine kustutamine	17,655
ELUKOHA_VAHETUS	Riigist välja: elukoha vahetus	137
EUROINFO_ALUSEL	Riigist välja: Euroinfo alusel	1,154
KADUNUD_HAVINUD	Kadunud sõiduki kustutamine: hävinud ja seda ei saa nõuetekohaselt lammutada	22,861
KADUNUD_MUU	Kadunud sõiduki kustutamine: muu	204
KADUNUD_MYYDUD	Kadunud sõiduki kustutamine: müüdü sõiduk, müügileping ei ole säilinud	19,138
LAMMUTUSTOENDI_ALUSEL	Lammutustõendi alusel	3,079
OMANIKU_AVALDUSE_ALUSEL	Omaniku avalduse, Keskkonnaameti, Politsei- ja Piirivalveameti või Päästeameti tõendi alusel	108
VOORANDAMINE	Riigist välja: võõrandamine	4,414

**Rohelisega* märgitud sõidukite arvu on kindel arv sõidukeid, mille maksuteade tuleb ümber arvutada. *Oranžiga* märgitud sõidukite arvu puhul on tegelikult muudetavate maksuteadete arv väiksem, kui tabelis märgitud on, kuna sisaldab sõidukeid, millele ei ole mootorsõidukimaksu teadet väljastatud. *Halliga* märgitud sõidukite arvu puhul maksuteadeid ümber ei tehta, sest nad ei kuulu regulatsiooni alla.

6. Seaduse rakendamiseks vajalikud kulutused

Eelnõu jõustumiseks on vajalikud IT-arendused Maksu- ja Tolliameti ning Transpordiameti IT-süsteemides.

Maksu- ja Tolliameti kulud summas 375 000 eurot hüvitatakse ameti enda eelarvest. Kulud investeeringutele jagunevad järgmiselt:

- 2025. a – 235 000 eurot;
- 2026. a – 140 000 eurot.

Transpordiameti kulude hinnang on 70 000 eurot, ja see taotletakse Vabariigi Valitsuse reservist.

Kuna käesoleva seaduse eesmärk on teatud juhtudel lühendada standardset 1-aastast maksustamisperioodi, väheneb kokkuvõttes MSMS rakendamisest oodatav tulu riigieelarvesse. Praegu ei ole seda summat võimalik välja tuua, sest igat muudetavat maksuteadet ja selle uut perioodi arvestav valem luuakse hiljemalt 2025. a sügiseks.

Algatab rahanduskomisjon 16.06.2025.

(allkirjastatud digitaalselt)
Annely Akkermann
Rahanduskomisjoni esimees